

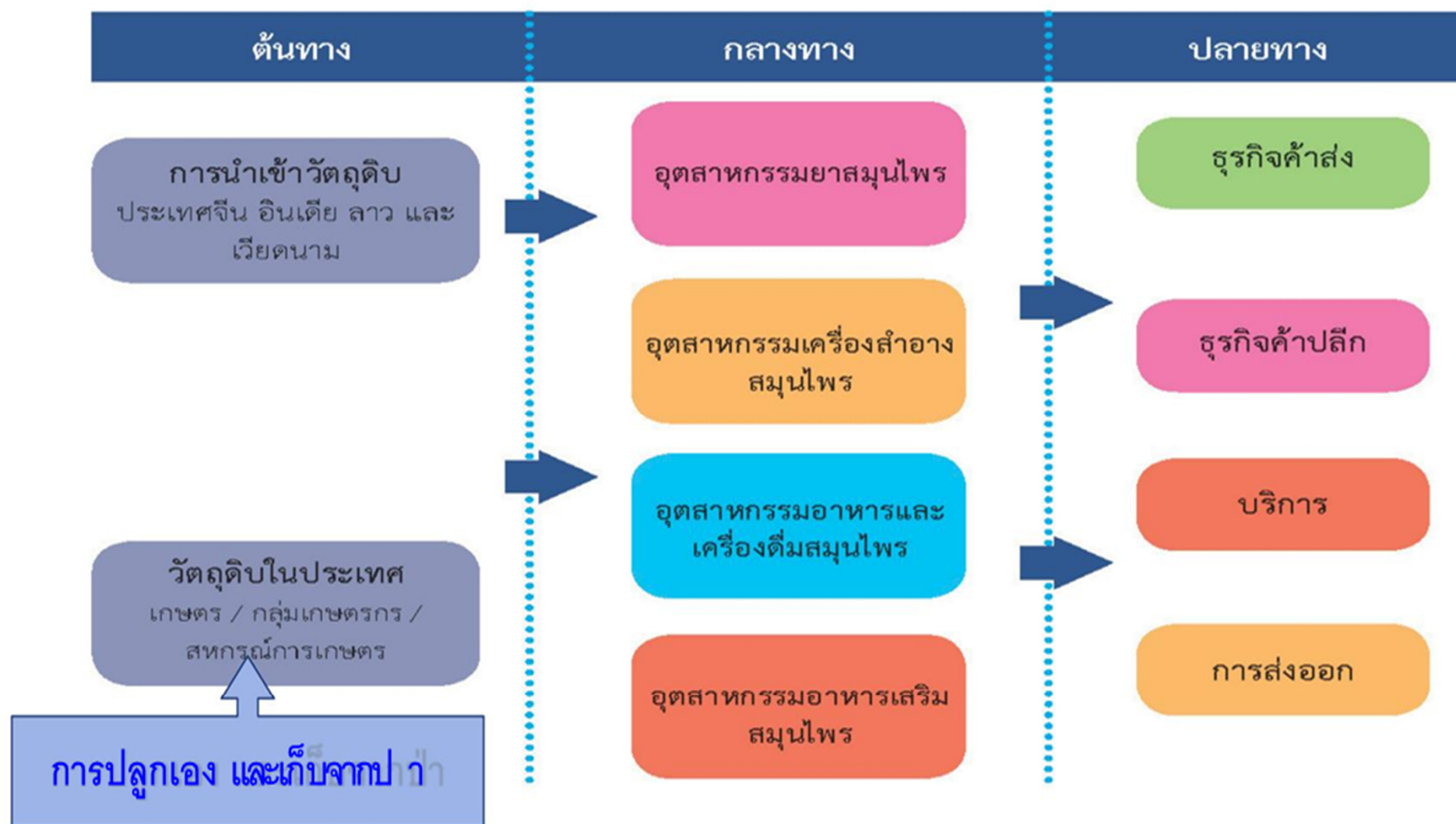
แนวทางการเพาะปลูกและการ เก็บเกี่ยวที่ดีของกัญชาทาง การแพทย์

สุรพงษ์ อนุตรโต

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2

กรมวิชาการเกษตร

ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสมุนไพร

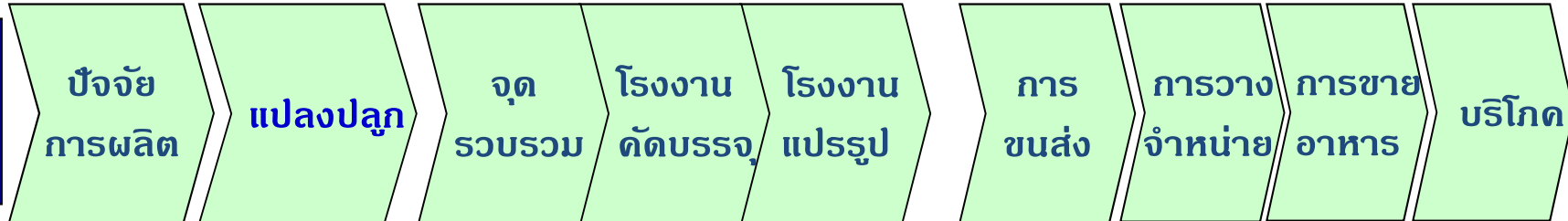

ที่มา: เอกสารประกอบการประชุมของคณะทำงานกลุ่มสมุนไพรภายใต้คณะอนุกรรมการเร่งรัดนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษคลัสเตอร์การแพทย์ครบวงจร วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2559

Agricultural Products Supply Chain

Farm

Fork

GMP

**GAP
Organic/
HACCP**

**GHP/
GMP**

**GMP/HACCP
BRC/IFS/SQF
HALAL
JAPAN**

**BRC/GMP/IFS/OHSAS
Hygiene inspection/ Logistic/
Supply chain inspection
Service certification/
Performance evaluation**

ISO 22000

ISO 9001 / ISO 14001 / OHSAS 18001 / SA 8000

Organic

Product certification

Product inspection

Traceability

ข้อแตกต่างระหว่างการผลิตพืชในระบบ GAP และ เกษตรอินทรีย์

	<i>GAP</i>	<i>ORGANIC</i>
เป้าหมาย	ความปลอดภัย/คุณภาพ ผลผลิต	อนุรักษ์ทรัพยากรดินและ สิ่งแวดล้อม
การใช้พืชตัดแต่ง พันธุกรรม (GMO)	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต
สารเคมีทางการเกษตร	สามารถใช้ได้	ไม่อนุญาต
สารป้องกันกำจัด ศัตรูพืช	อนุญาต	อนุญาตให้ใช้เฉพาะตามที่ มาตรฐานกำหนด

มาตรฐานการผลิต

มาตรฐานระดับฟาร์มเกษตรกร

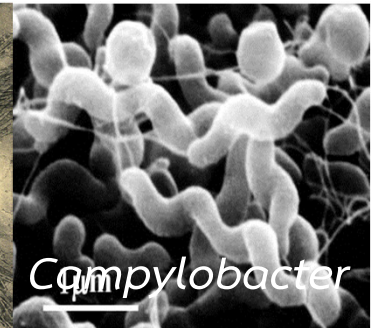
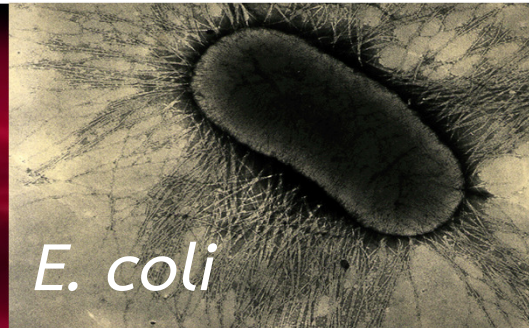
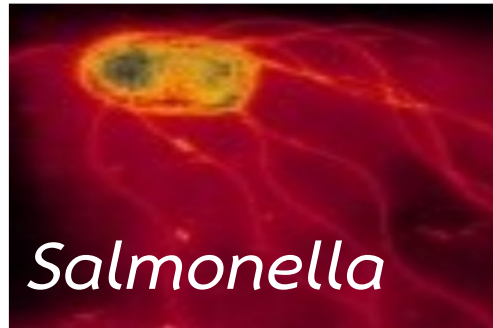

จุดรวบรวมและแปรรูป

สิ่งปลอมปนในอาหาร

เชื้อจุลินทรีย์

เปอร์เซ็นต์การตรวจพบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างเกินมาตรฐาน

	พริกแดง	100%		ส้มสายน้ำผึ้ง	100%
	กะเพรา	66.7%		ฝรั่ง	100%
	ตัวผักยาว	66.7%		แก้วมังกร	71.4%
	คะน้า	55.6%		มะละกอ	66.7%
	ผักกาดขาวปลี	33.3%		มะม่วงน้ำดอกไม้	44.4%
	ผักบุ้งจีน	22.2%		แตงโม	0%
	มะเขือเทศ	11.1%			
	แตงกวา	11.1%			
	มะเขือเปราะ	0%			
	กะหล่ำปลี	0%			

Thai-PAN
Thailand Pesticide Alert Network
เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

สารพิษตกค้างในผลผลิต

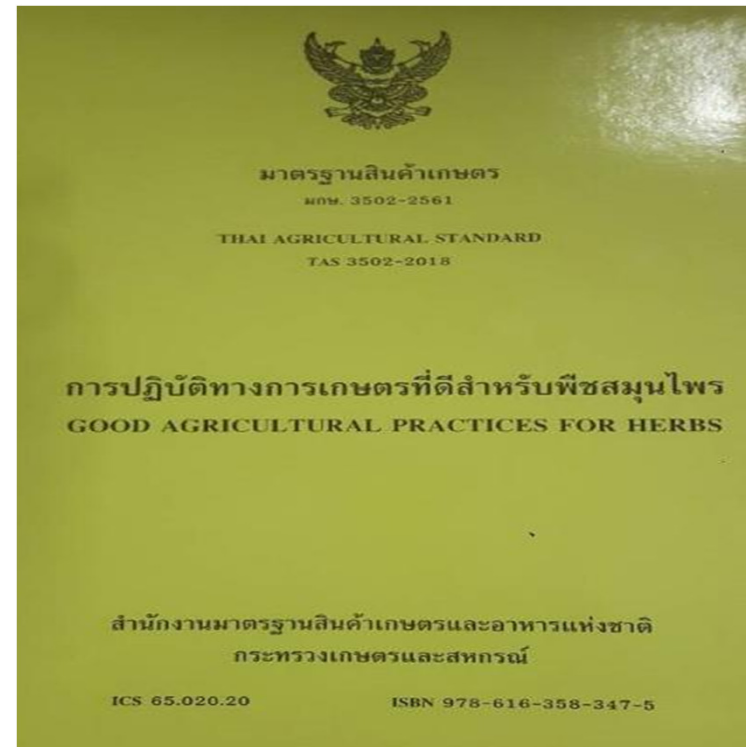
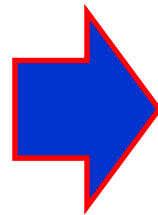
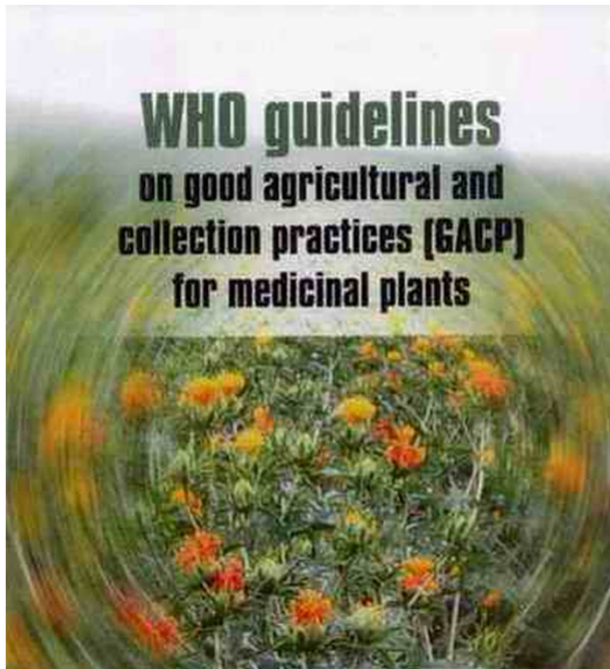
ที่มา : www.thaipan.org

สิ่งปลอมปนอื่นๆ

มาตรฐานสมุนไพร

ประเทศไทย

ขอบข่าย :

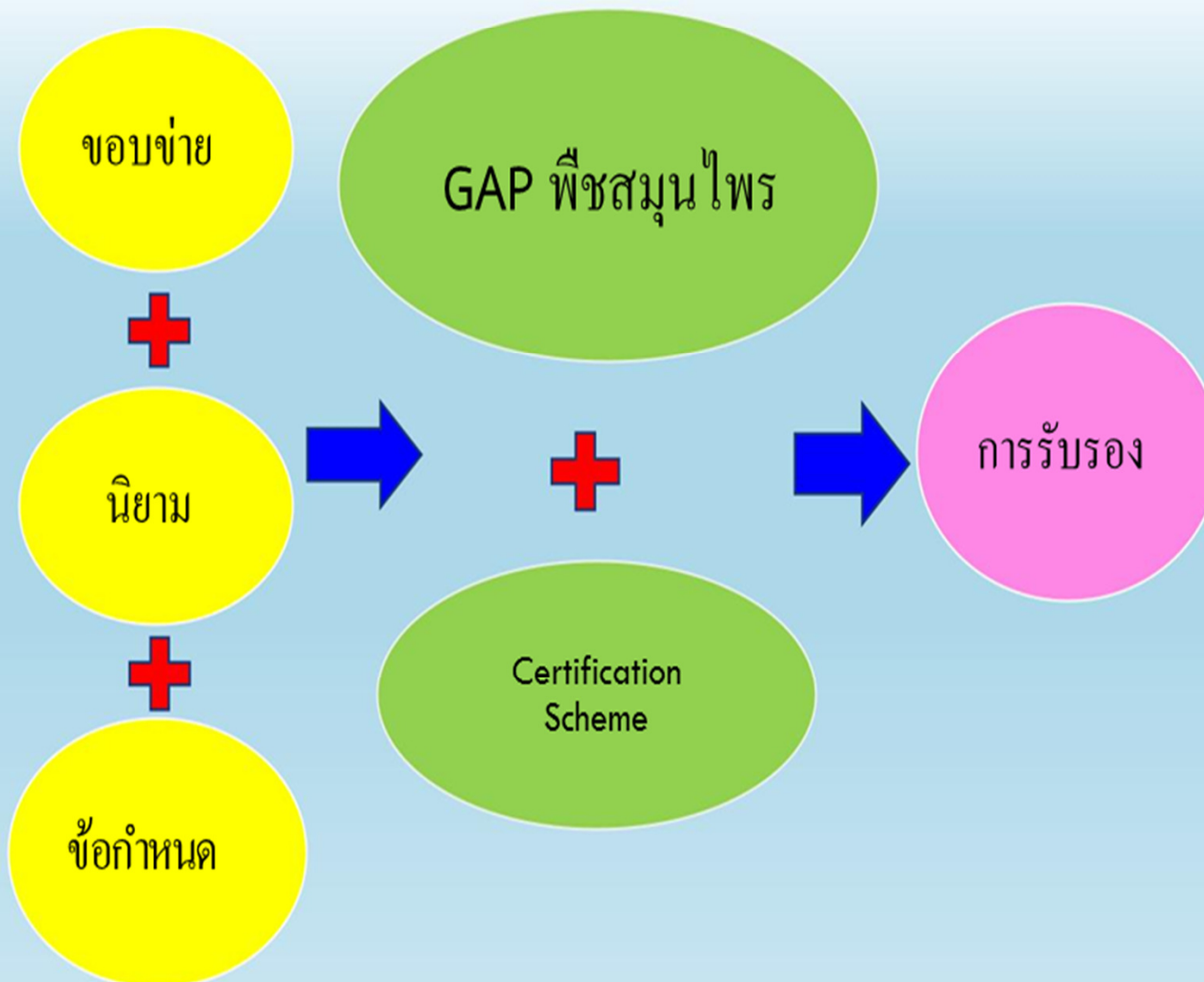
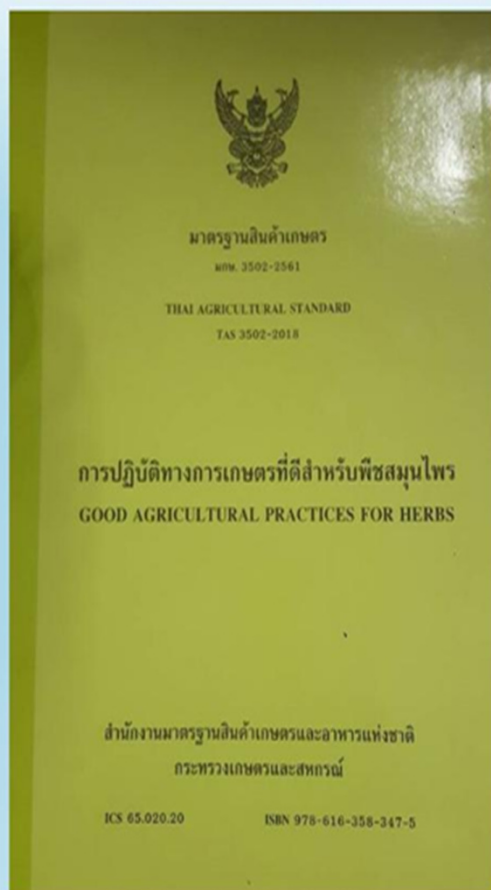
1. การเก็บจากป่า
2. การปลูก
3. การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

มาตรฐานอ้างอิง :

- มกษ.9001-2556
- GACP : 2003
- คู่มือการปลูกสมุนไพรที่เหมาะสม

มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3502-2561

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร

มาตรฐานสมุนไพร

ขอบข่าย:

ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตพืชสมุนไพร ทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต ตั้งแต่ปลูกจนถึงการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

เพื่อให้ วัตถุดิบ พืชสมุนไพรที่มี คุณภาพและปลอดภัย เหมาะสมสำหรับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน

มาตรฐานสมุนไพร

1. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร (มกษ.3502-2561)
2. พืชสมุนไพรแห้ง เล่ม 1 : หัว เหง้า และราก (มกษ.3005 เล่ม 1-2563)
3. พืชสมุนไพรแห้ง เล่ม 2 : ใบ ส่วนเหนือดิน และทั้งต้น (มกษ.3005 เล่ม 2-2563)
4. พืชสมุนไพรแห้ง เล่ม 3 : ดอก (มกษ.3005 เล่ม 3-2563)
5. พืชสมุนไพรแห้ง เล่ม 4 : ผลและเมล็ด (มกษ.3005 เล่ม 4-2563)
6. พืชสมุนไพรแห้ง เล่ม 5 : เปลือก และเนื้อไม้ (มกษ.3005 เล่ม 5-2563)

มกษ.3502-2561

ข้อกำหนด

น้ำ

พื้นที่ปลูก

วัตถุอันตรายทาง
การเกษตร

การจัดการคุณภาพใน
กระบวนการผลิต

การเก็บเกี่ยวและการ
ปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

วัตถุอันตรายทาง
การเกษตร

สุขลักษณะส่วนบุคคล

บันทึกข้อมูลและ
การตามสอบ

มกษ.3502-2561

ระดับ
ข้อกำหนด

ข้อกำหนดหลัก (major requirements)

ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติหากบกพร่องจะส่งผลกระทบต่อทางตรงหรือรุนแรงต่อคุณภาพของพืชสมุนไพรและความปลอดภัยต่อผู้บริโภค หรือ เป็นข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดรอง (minor requirements)

ข้อกำหนดที่ควรปฏิบัติหากบกพร่องจะส่งผลกระทบต่อทางตรงต่อปริมาณผลผลิตของพืชสมุนไพร หรือ ส่งผลกระทบต่ออ้อมต่อคุณภาพของพืชสมุนไพรและความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

ขอแนะนำ (recommendation)

ข้อกำหนดที่แนะนำให้ปฏิบัติเพื่อสนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร

มกษ.3502-2561

รายการตรวจ		หลัก	รอง	แนะนำ	รวม
1	น้ำ	4	3	1	8
2	พื้นที่ปลูก	3	3	2	8
3	วัตถุอันตรายทางการเกษตร	6	8	7	21
4	การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	6	9	5	19
5	การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	7	6	0	13
6	การเก็บรักษาและการขนย้าย	4	2	0	6
7	สุขลักษณะส่วนบุคคล	1	4	4	9
8	บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	6	8	4	18
รวม		37	43	23	103

ข้อกำหนดที่ 1 น้ำ

1. น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต (แปลงปลูก)
2. น้ำที่ใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว
3. การอนุรักษ์แหล่งน้ำและการจัดการของเสีย

ข้อกำหนดที่ 1 น้ำ

น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต : หลัก

น้ำในกระบวนการผลิต ต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตภัณฑ์

(แหล่งน้ำที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายให้วิเคราะห์น้ำ)

ระดับข้อกำหนด Major

แหล่งน้ำ มีสภาพแวดล้อมก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต
ต้องแก้ไข สุ่มเก็บน้ำวิเคราะห์ สารเคมีและจุลินทรีย์

ข้อกำหนดที่ 1 น้ำ

น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต (แปลงปลูก) : หลัก

กรณีใช้น้ำเสียจากโรงงานฯ หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนได้
พิสูจน์แล้วว่าน้ำผ่านการบำบัดน้ำเสียและนำมาใช้ในการผลิตได้

(กรณีจำเป็นต้องใช้ต้องมีหลักฐาน หรือข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่าน้ำนั้นได้ผ่านการบำบัดน้ำเสีย
มาแล้ว และสามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตได้)

ข้อกำหนดที่ 1 น้ำ (water)

น้ำที่ใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว : หลัก

แบ่งเป็น 2 กรณี

1. **กำจัดสิ่งสกปรกเบื้องต้น** ต้องใช้น้ำสะอาดที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน
2. **น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยว** ต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่มหรือเทียบเท่า โดยเฉพาะ (1) น้ำที่สัมผัสส่วนผลผลิตที่บริโภค (2) น้ำที่ตกค้างบนผลผลิต เช่น ใบ/พื้นผิว

ข้อกำหนดที่ 1 น้ำ

น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต (แปลงปลูก) : รอง

C-LAB TEST REPORT

Test Report No. : TRM 310/57
Client : Watthana Nimitkhoblap
40/2 Moo 3 Tambol Sanam Khli Amphoe Mueang - Suphanburi
Sample Description : Water (น้ำในแปลง)

Sample No. : 310/57
Sample Weight : 500 ml
Sample Condition : The sample was packed in a plastic bottle . Quantity: 1 bottle, with labeled and in good condition when received.
Received Date : February 6, 2014
Analysis Date : February 6, 2014 - February 8, 2014

Analysis Results	Test Method	Test Result	Unit	Accredit
Escherichia coli	3M Petrifilm E. coli count plate	35	cfu/ml	N/A
Coliform Bacteria	Coliform count plate	2.60×10^2	cfu/ml	N/A

Remark : Accreditation
A = means that test is accredited by Department of Medical Sciences (DMSc).
N/A = means that test is not accredited by Department of Medical Sciences (DMSc).

TEST BY : Juntima Pakpoolpuy
(Miss Juntima Pakpoolpuy)
Analyst
DATE 8/02/14

APPROVED BY : Anuda Thou
(Miss Anuda Thou)
Technical M
DATE 8/02/14

This report is certified only on the sample tested.
This report shall not be reproduced except in full, without approval of the C-LAB.
A DIVISION OF CHATCHAWAN IMPORT EXPORT AND PACKAGING LTD.,PART
40/2 Moo 3 Tambol Nongpaklong Amphoe Mueang Nakhonpathom 73000 Thailand

การวิเคราะห์น้ำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

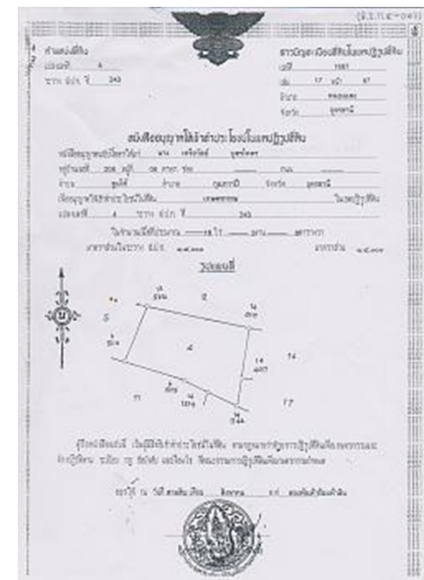
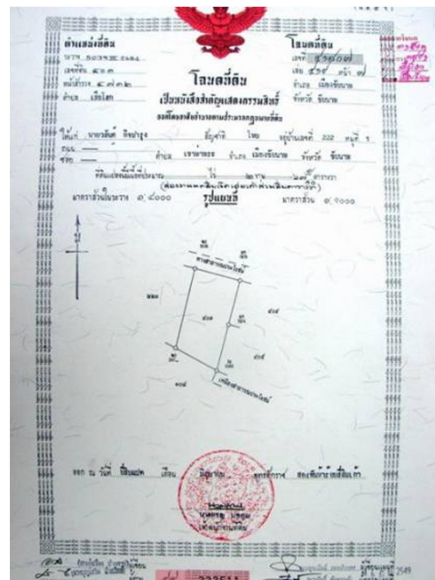

การจัดการความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนต่างๆ

ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก

พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปในข้อกำหนดของกฎหมาย (หลัก)

- เอกสารที่ไม่สามารถขอใช้รับรองมาตรฐานการผลิตพืชได้ ได้แก่
1. หนังสืออนุญาต สทก. เนื่องจากส่วนมากสิ้นสุดการอนุญาตแล้ว
 2. ภบท 5/ภบท11 (ต้องมีเอกสารอื่นประกอบ)

ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก

พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการ
ปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต (หลัก)
(หากเสี่ยงให้เก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์)

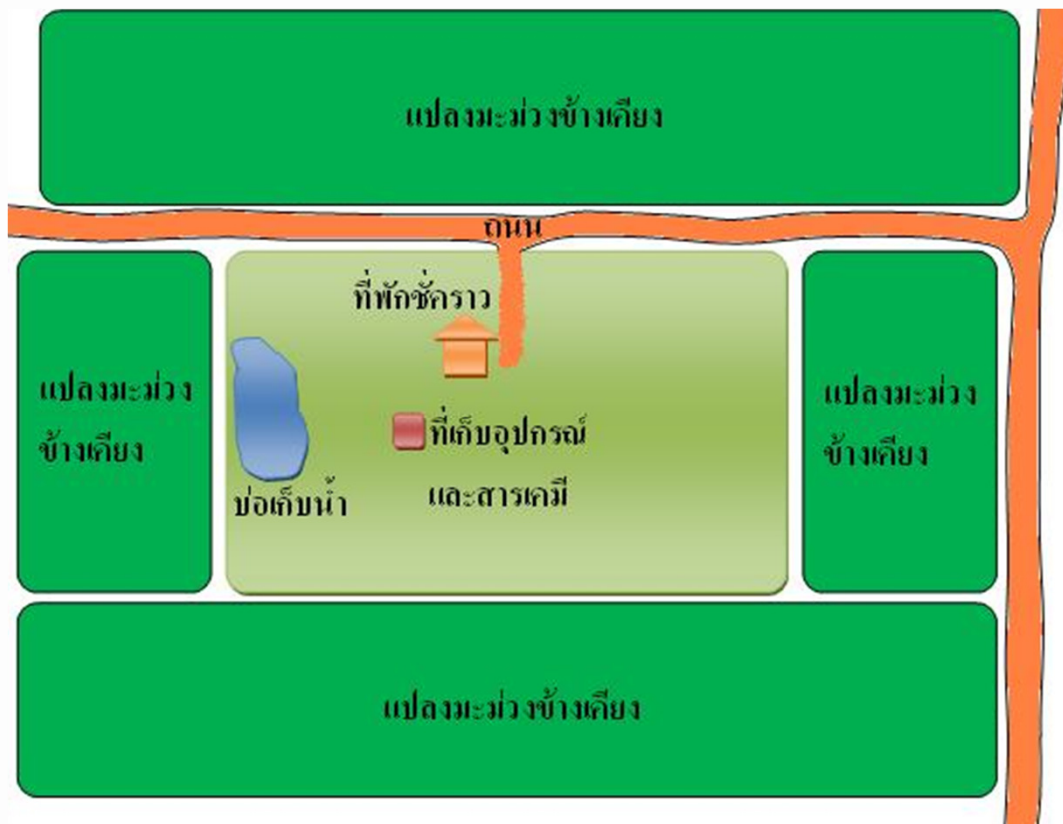

ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก

กรณีที่ต้องใช้พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต้องมีข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่า
มีวิธีการบำบัดที่ลดการปนเปื้อนอยู่ในระดับปลอดภัยแล้ว (หลัก)

ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก

การจัดทำผังแปลง โดยคำนึงผลกระทบความปลอดภัย

การจัดทำรหัสแปลง

ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก

เก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 1 ครั้ง
ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิต

พื้นที่ปลูกไม่ควรก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

- ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้ใช้ตามคำแนะนำ หรือ อ่างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร หรือ ตามคำแนะนำ ในฉลากที่ขึ้นทะเบียน
- **หยุดใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรก่อนเก็บเกี่ยวตาม** คำแนะนำ
- **กรณีสงสัยให้สุ่ม** ถ้าผลเกินค่ามาตรฐานให้ตรวจสอบหา **สาเหตุ รวมถึงกำหนดแนวทางแก้ไข** เพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

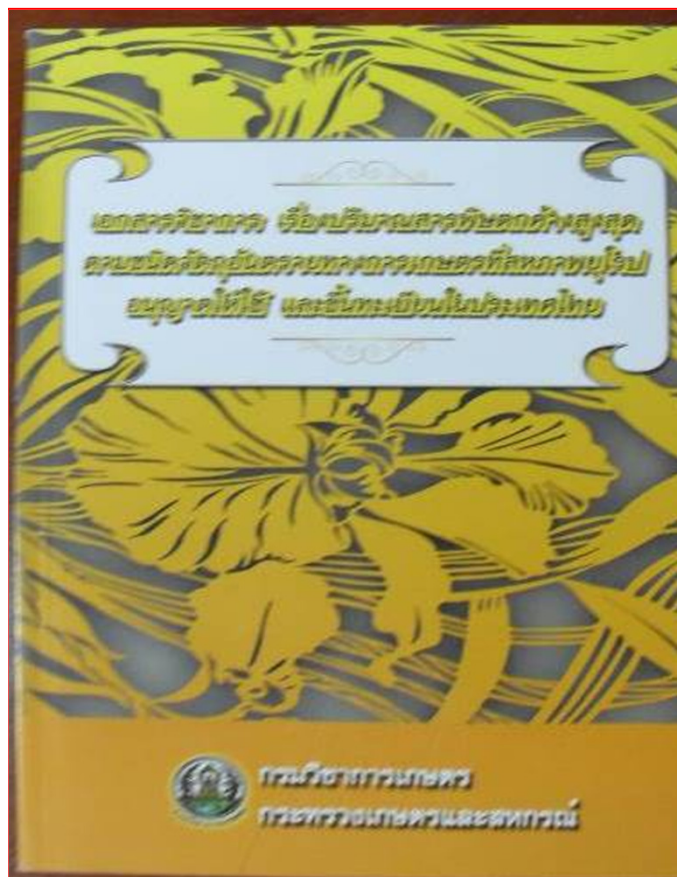
ห้ามใช้หรือมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก หรือ มีไว้ครอบครอง ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ชนิดความเป็นพิษ	พิษโดยปาก(สูตรน้ำ)	ปริมาณ (นน.70กก.)	ชื่อสารเคมี
ร้ายแรงยิ่ง (สีแดง)	< 20	2-3 หยด	คาร์โบฟูราน (8)
ร้ายแรง (สีแดง)	20-200	1 ช้อนชา	โอเมโทต (50)
ปานกลาง (สีเหลือง)	200-2,000	35 กรัม หรือ 2 ช้อนโต๊ะ	(ฯลฯ มีขายทั่วไป)
น้อย (สีน้ำเงิน)	> 2,000	> 2 ช้อนโต๊ะ	ไดโนทีฟูแรน (2,000)

สารกำจัดศัตรูพืชที่มีพิษสูง ดูจาก ค่า LD₅₀ คือ ระดับความเป็นพิษที่ฆ่าหนูตาย 50 % (มก./กก. ของนน.ตัว)

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

การผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามที่ประเทศคู่ค้า
หรือข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า (Major)

รายชื่อวัตถุอันตรายที่สหภาพยุโรปห้ามใช้ทางการเกษตร

1. คลอร์ฟลูอาซุรอน (chlorfluazuron)	20. ไซไพโรโคนาโซล (cyproconazole)
2. คลอร์ฟีนาเพอร์ (chlorfenapyr)	21. ไซอะนาไมด์ (cyanamide)
3. คลอโรไพคริน (chloropicrin)	22. ไซฮาโลทริน (cyhalothrin)
4. คลีโรดิม (clethodim)	23. ดาโซเมท (dazomet)
5. คลีโรซาลิม (clethodim)	24. ไดคลอร์วอส (dichlorvos)

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

มีบันทึกรายการหรือจัดทำบัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่
เก็บไว้ในสถานที่เก็บ

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

ทำความสะอาด เครื่องพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตรและอุปกรณ์หลัง
การใช้ทุกครั้ง และ กำจัดน้ำล้าง ด้วยวิธีที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่

สิ่งแวดล้อม (Major)

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

ผู้ปฏิบัติงาน และ/หรือ ผู้ควบคุม ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง รู้จักศัตรูพืช ชนิดและอัตราการใช้ เครื่องพ่น และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง (Major)

อาการแสดงจากรแดง

ที่มาภาพ: สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช

ไรแดงในพืชกัญชา

ที่มาภาพ: สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

ข้อกำหนดรอง (Minor) และขอแนะนำ (Recommendation)

- การเลือกเครื่องฉีดพ่น และ การดูแลรักษา
- การเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตร และสารเคมีอื่น
- การกำจัดภาชนะบรรจุที่ใช้หมดแล้ว
- สุขอนามัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.9 เก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดต่างๆ ในสถานที่เฉพาะเป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสารแต่ละชนิด และสามารถควบคุมการหยิบใช้ได้ ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์และไม่เกิดอันตรายต่อบุคคล

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.8 วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ยังคงเหลืออยู่ในภาชนะบรรจุ ซึ่งใช้ไม่หมดในคราวเดียว ให้ปิดฝาให้สนิทและเก็บในสถานที่เก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตร หากมีการเปลี่ยนถ่ายภาชนะบรรจุต้องระบุข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้อง

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.10 จัดเก็บสารเคมีอื่น เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง สารทำความสะอาด สาร
อื่นๆ ที่ไม่ได้ใช้ทางการเกษตร ให้เป็นสัดส่วนเพื่อป้องกันการ
ปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.5 เลือกใช้เครื่องพ่นสารเคมีและอุปกรณ์ หัวฉีด วิธีการพ่น
สารเคมีที่ถูกต้อง โดยตรวจสอบเครื่องพ่นสารเคมีให้อยู่
ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

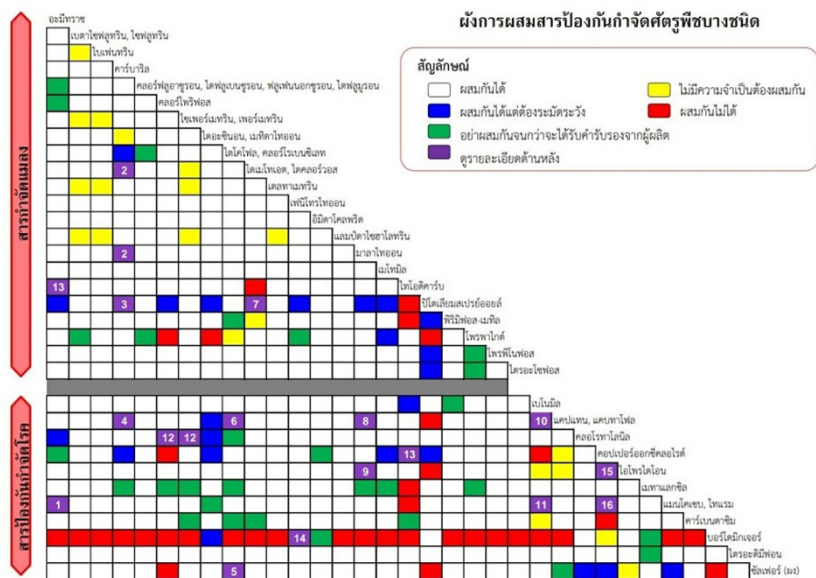
3.6 **ไม่ใช้**วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่าสองชนิดผสมกัน เว้นแต่มีคำแนะนำของหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ

3.7 ใช้ระบบ**การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน**ที่เหมาะสม

3.20 มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3.21 มีเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติ

กรณีที่มีอุบัติเหตุหรือเหตุฉุกเฉินแสดงไว้ชัดเจน

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

- 3.12 ภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้หมดแล้วต้อง
ทำลายหรือกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการนำ
กลับมาใช้
- 3.13 วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุ
ต้องเก็บในสถานที่เฉพาะ และทำลายหรือกำจัดด้วยวิธี
ที่ถูกต้องเพื่อป้องกันการนำกลับมาใช้

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

- 3.16 ผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายที่เกิดจากการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- 3.17 ผู้ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องสวมเสื้อผ้ามิดชิด มีอุปกรณ์ป้องกันสารพิษ ได้แก่ หน้ากาก หรือผ้าปิดจมูก ถุงมือ หมวก และสวมรองเท้า เพื่อป้องกันอันตรายจากสารพิษ
- 3.18 การพ่นต้องอยู่เหนือลมตลอดเวลา และระวังละอองฟุ้งกระจายปนเปื้อนแปลงข้างเคียง

ข้อกำหนดที่ 3 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.19 ผู้พ่นต้องอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร เสื้อผ้าที่สวมใส่ขณะพ่นสารต้องนำไปซักให้สะอาดทุกครั้ง โดยซักแยกจากเสื้อผ้าที่ใช้ปกติ

ข้อกำหนดที่ 4 : การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว

- แผนควบคุมการผลิต / การจัดการในขั้นตอนการผลิต
- การดูแลรักษา
- ปัจจัยการผลิต
- เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร
- การกำจัดของเสียและสิ่งของที่ไม่ใช้ หรือไม่เกี่ยวข้อง
กับการผลิต

ข้อกำหนดที่ 4 : การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว

- แผนควบคุมการผลิต / การจัดการในขั้นตอนการผลิต

แผนควบคุมการผลิต : เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมในแต่ละขั้นตอนที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย และ/หรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และ/หรือสิ่งแวดล้อม และ/หรือ สุขภาพความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน

CP = Control Point หรือ จุดที่ต้องควบคุม

CCP = Critical Control Point หรือ จุดวิกฤตที่ต้องควบคุม

ตัวอย่างการจัดทำแผนควบคุมคุณภาพ

ขั้นตอน	ผลกระทบ	CP/CCP	การควบคุม	การเฝ้าระวัง
การเลือกพันธุ์และกิ่งพันธุ์	ไม่ตรงตามความต้องการของตลาด	CCP	ใช้กิ่งพันธุ์ปลอดโรคตรงตามสายพันธุ์	ตรวจสอบแหล่งที่มาของกิ่งพันธุ์
การเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยว	ต้นไม่สมบูรณ์ ผลผลิตไม่มีคุณภาพ	CP	- การใช้ปุ๋ยให้เหมาะสม - การควบคุมโรคและแมลง	- การใส่ปุ๋ยตามระยะการเจริญเติบโตของพืช และ - ฤดูกาล ในอัตราที่เหมาะสม - มีการสำรวจ เมื่อพบการระบาดของสารเคมีให้ถูกกับชนิดโรคและแมลง
การเตรียมต้นก่อนการออกดอก	การออกดอกน้อย ผลผลิตด้อยคุณภาพ	CP		
การเตรียมต้นระยะออกดอกถึงระยะก่อนการเก็บเกี่ยว	ผลผลิตไม่มีความปลอดภัย และ ไม่มีคุณภาพ	CCP		

ข้อกำหนดที่ 4 : การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว

- การดูแลรักษา

4.14 การให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช โดยคำนึงถึงการ
ผลิตสารสำคัญ (major)

4.15 กรณีปลูกเป็นพืชแซมต้องมีมาตรการจัดการไม่ให้มีการปนเปื้อน
วัตถุอันตรายทางการเกษตร

4.16 การป้องกันศัตรูพืชที่ไม่กระทบต่อความปลอดภัยและคุณภาพ

4.17 ตรวจสอบการเข้าทำลายของศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ

4.18 การควบคุมวัชพืชให้อยู่ในระดับไม่เสียหายต่อการเจริญเติบโต

ข้อกำหนดที่ 4 : การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว

- ปัจจัยการผลิต (รายการปัจจัยการผลิต แหล่งที่มา รายละเอียด)

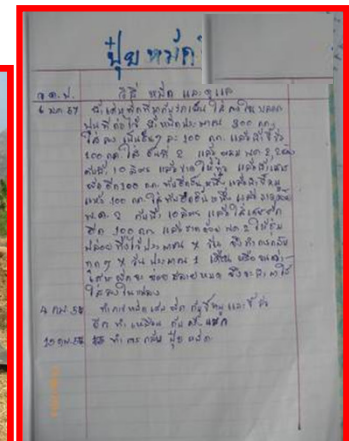
1. เมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ต้องมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ (major)

2. ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน :

- ไม่ใช่สิ่งขบถ่ายคนมาเป็นปุ๋ย (Major)

- พื้นที่เก็บรักษา ผสม ขนย้าย ต้องแยกเป็นสัดส่วนและอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน

- หากมีการผลิตใช้เองต้องผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยโดยสมบูรณ์ (บันทึกวิธีการผลิต)

ข้อกำหนดที่ 4 : การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว

2. เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร :

- มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน การจัดเก็บเป็นสัดส่วน ปลอดภัย
ง่ายต่อการนำไปใช้
- มีการตรวจสอบให้มีความเที่ยงตรงอย่างน้อยปีละครั้ง
- มีการทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงภาชนะที่ใช้
ทั้งก่อนและหลังใช้งานเสร็จแล้ว

ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

- การเก็บเกี่ยว
- อุปกรณ์และพาหนะ
- มาตรการการป้องกันการปนเปื้อนและการปนเปื้อนข้าม

ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

- การเก็บเกี่ยว

5.1 เก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงปริมาณสารสำคัญ (major)

5.2 เก็บเกี่ยวด้วยวิธีที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ (major)

ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

- อุปกรณ์ (สะอาด และไม่ทำให้ผลผลิตเสียคุณภาพ)

ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

• มาตรการการป้องกันการปนเปื้อนและการปนเปื้อนข้าม

แปลงปลูก

สถานที่
ปฏิบัติงานและ
พักผลผลิต

ข้อกำหนดที่ 6 การเก็บรักษาและการขนย้าย

- สถานที่เก็บรักษา
- ภาชนะบรรจุ
- มาตรการรักษาความชื้นของสมุนไพรระหว่างการขนส่ง

ข้อกำหนดที่ 6 การเก็บรักษาและการขนย้าย

สถานที่เก็บรักษา

ถูกสุขลักษณะ / ป้องกันการปนเปื้อนข้าม /
ป้องกันการสูญเสียคุณภาพ และศัตรูพืช

ข้อกำหนดที่ 6 การเก็บรักษาและการขนย้าย

ภาชนะบรรจุ

รักษาคุณภาพของสมุนไพร / ป้องกันการปนเปื้อนข้าม

ข้อกำหนดที่ 6 การเก็บรักษาและการขนย้าย

มาตรการรักษาความชื้นของสมุนไพรระหว่างการขนส่ง

กรณีศึกษา : กำหนดความชื้นในช่อดอกต้องไม่เกิน 9% w/w
(Thai herbal Pharmacopoeia,2019)

ข้อกำหนดที่ 7 : สุขลักษณะส่วนบุคคล

- สุขอนามัยส่วนบุคคล

- มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตที่สัมผัสผลิตภัณฑ์ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนข้าม (major)
- ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง (รวมถึงการล้าง)
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน
- กรณีเจ็บป่วยต้องรายงานให้เจ้าของทราบ
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัตถุอันตรายต้องได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อยปีละครั้ง

A photograph of a laboratory report card from Bangkok R.I.A. Lab. Ltd. The card contains patient information, a barcode, and a table of test results. The test result for Cholesterol is shown as H 10017 U/L, which is outside the reference range of 489 - 1098.

Test	Specimen	Method	Result	Unit	Comment	Reference range
Chemistry Cholesterol	Serum	C	H 10017	U/L		489 - 1098

ข้อกำหนดที่ 8 : ข้อกำหนดมาตรฐาน

1. เอกสารและบันทึกข้อมูล (กระบวนการผลิต)
2. การตามสอบและการทบทวนวิธีปฏิบัติ (จำหน่าย)
3. การจัดการข้อร้องเรียน

วัน เดือน ปี ที่ปฏิบัติ	รายการ เจริญเติบโต	สารเคมี		อัตราที่ใช้/ น้ำ 20 ลิตร	ปริมาณที่ ใช้ทั้งหมด	อุปกรณ์ที่ ใช้ในการ พ่น	สำหรับป้องกันกำจัดแมลง			วิธีการอื่น ป้องกันกำจัด
		ชื่อการค้า	ชื่อสามัญ				พ่นไฟ	แมลงวัน	อื่น ๆ (ระบุ)	
12 มิ.ย. 48	ค้างคาว	ไอโซโทป	ไอโซโทป	20 cc	2000 L	100% ไอโซโทป				แมลงวัน/เพลี้ย
" "	" "	A cc	A cc	2000 L		" "				" "
21 มิ.ย. 48	ไข่ ค่อม	คาลิปโซ	คาลิปโซ	3.0 cc	2000		คาลิปโซ			
" "	" "	ไซเมโทด	ไซเมโทด	2.0 cc			ไซเมโทด			
27 มิ.ย. 48	ไข่ ค่อม	ไซเมโทด	ไซเมโทด	2.0 cc	2000	100% ไซเมโทด				
" "	" "	ไซเมโทด	ไซเมโทด	2.0 cc						
29 มิ.ย. 48	ส้มเขียวหวาน	อวามาเตก	อวามาเตก	10 cc	2000					หนอน/เพลี้ย
7 ส.ค. 48	ส้มเขียวหวาน	ไซเมโทด	ไซเมโทด	2.0 cc						
17 " "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "
10 ก.ย. 48	ตั้งชื่อ	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "
23 ก.ย. 48	ตั้งชื่อ	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "
27 ก.ย. -	ออกชื่อ	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "

ว. / น. / ปี	รายการผลิต	จำนวน	ขนาด/ชนิด	หมายเหตุ
1/11/65	เมล็ดพันธุ์ (เมล็ด)	1 กก.	100 กก.	
15/11/65	พืชพันธุ์ (เมล็ด)	1 กก.	100 กก.	
30/11/65	พืชพันธุ์	30 กก.	50 กก.	
	เมล็ดพันธุ์	30 กก.	1 กก.	ใช้สำหรับ...
20/12/65	พืชพันธุ์ 10-11-14	5 กก.	20 กก.	ใช้สำหรับ...
	1. เมล็ดพันธุ์...	14 กก.	550 กก.	ใช้สำหรับ...
30/12/65	พืชพันธุ์ 10-11-14	5 กก.	20 กก.	ใช้สำหรับ...
25/1/66	1. เมล็ดพันธุ์ 6-55-14 + 19/14	1 กก.	1,000 กก.	ใช้สำหรับ...
	2. เมล็ดพันธุ์ 11-0-0 + 14-0-0	1 กก.	100 กก.	ใช้สำหรับ...
	3. เมล็ดพันธุ์ 0-0-50 + 18-9	2 กก.	1,200 กก.	ใช้สำหรับ...
	4. เมล็ดพันธุ์ 11-0-0 + 14-0-0	2 กก.	1,200 กก.	ใช้สำหรับ...
	5. เมล็ดพันธุ์...	1 กก.	500 กก.	ใช้สำหรับ...
25/12/65	เมล็ดพันธุ์...	1 กก.	100 กก.	ใช้สำหรับ...
	3. เมล็ดพันธุ์...	1 กก.	100 กก.	ใช้สำหรับ...
	เมล็ดพันธุ์...	1 กก.	50 กก.	ใช้สำหรับ...

ว. / น. / ปี	การผลิต	การตรวจ	หมายเหตุ
19 ส.ค. 57	เมล็ดพันธุ์...		หมายเหตุ 5/1 0.065 7%
19 ส.ค.	เมล็ดพันธุ์ 2 กก.		
20-26 ส.ค.	เมล็ดพันธุ์	✓	✓
28 ส.ค.	เมล็ดพันธุ์ 19-8-8 = 2 กก.	✓	✓
29-2 เม.ย.	เมล็ดพันธุ์	✓	✓
3 เม.ย.	เมล็ดพันธุ์ 25-7-7 = 2 กก.		✓
11	เมล็ดพันธุ์ 5 กก./20 กก.		หมายเหตุ...
11	เมล็ดพันธุ์ 220 กก./20 กก.		หมายเหตุ...
4-6	เมล็ดพันธุ์		✓
7-10	เมล็ดพันธุ์		
11 เม.ย.	ตัด 33 กก.		ใช้สำหรับ...
12 เม.ย.	ตัด 30 กก.		" "
14 เม.ย.	ตัด 14 กก.		ใช้สำหรับ...
16 เม.ย.	ตัด 5 กก.		ใช้สำหรับ...
	รวม 82 กก.		
	รวมเงิน 2050 บาท		

ข้อกำหนดที่ 8 : ข้อกำหนดมาตรฐาน

การตามสอบ และ การทบทวนวิธีปฏิบัติ

1. การตามสอบ

- ผลผลิตระหว่างเก็บเกี่ยวต้องระบุรุ่นการผลิต ตรวจสอบที่มาได้
- บันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งจำหน่าย รวมถึงปริมาณ
- เก็บบันทึกอย่างน้อย 2 ปี
- กรณีพบการผลิตที่ไม่ปลอดภัยต้องสืบหาสาเหตุและหาแนวทางแก้ไข

